

107.

**ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA ROLNICTWA I REFORM ROLNYCH**

z dnia 16 marca 1935 r.

wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu w sprawie szacowania nieruchomości ziemskich przymusowo wykupywanych przy przeprowadzeniu reformy rolnej.

Na podstawie art. 27 ust. (3) ustawy z dnia 28 grudnia 1925 r. o wykonaniu reformy rolnej (Dz. U. R. P. z 1926 r. Nr. 1, poz. 1), zmienionego przez art. 17 pkt. 12) rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. o unormowaniu własności władz i trybu postępowania w zakresie administracji rolnictwa i reform rolnych (Dz. U. R. P. Nr. 67, poz. 622) zarządza się co następuje:

§ 1. (1) Szacunek gruntów przymusowo wykupywanych winien być dokonywany na podstawie cen jednostkowych gruntów poszczególnych rodzajów użytkowania i klas w poszczególnych okręgach ekonomicznych.

(2) Klasy gruntów poszczególnych rodzajów użytkowania określa się według załącznika Nr. 1.

(3) Grunty w poszczególnych powiatach zalicza się do okręgów ekonomicznych według załącznika Nr. 2.

(4) Ustala się ceny jednostkowe gruntów, podane w załączniku Nr. 3.

§ 2. (1) Szacunek gruntów, ustalony w myśl § 1, podwyższa się zależnie od odległości:

1) od stacji lub przystanku kolei szerokotorowej, oddanej do użytku publicznego, według tabeli następującej:

O d l e g ł o ś ć	Zwyżka
do 1 km	o 15%
ponad 1 km do 3 km	o 10%
ponad 3 km do 7 km	o 5%;

2) od stacji lub przystanku kolei wąskotorowej stałej oraz od przystani rzecznej, jeżeli w danym majątku odstawy i dostawy przeprowadza się regularnie drogą wodną, według tabeli podanej w pkt. 1 ze zmniejszeniem stawek o połowę;

3) od miast według tabeli następującej:

Przy zaludnieniu w tysiącach	Do 15 km szosą	Ponad 15 km do 20 km szosą	Ponad 20 km do 35 km szosą
ponad 10 do 20	o 5%	—	—
ponad 20 do 100	o 10%	o 5%	—
ponad 100 do 500	o 15%	o 10%	—
ponad 500	o 20%	o 15%	o 10%;

tabelę tę stosuje się również przy połączeniu z miastem drogą boczną, przyczem 1 km drogi bocznej liczy się za 1½ km szosy;

4) od uzdrowisk, posiadających charakter użyteczności publicznej, według tabeli następującej:

Odległość	Zwyzka
do 3 km	o 15%
ponad 3 km do 7 km	o 10%

(2) W razie zbiegu zwyczaj z ust. (1) pkt. 1)–4) stosuje się stawkę najwyższą.

(3) Ustalony w myśl § 1 szacunek gruntów w niskiej kulturze lub leżących odłogiem może być zmniejszony w granicach do 20%.

§ 3. (1) Przy ustalaniu szacunku odosobnionych lasów, nieobciążonych służebnościami, a nieuzytkowanych za ochronne o obszarze mniejszym niż 5 ha w województwach: warszawskim, łódzkim, kieleckim, lubelskim, tarnopolskim, stanisławowskim, lwowskim, krakowskim, śląskim, poznańskim i pomorskim oraz o obszarze mniejszym niż 10 ha w województwach: białostockim, wileńskim, nowogródzkim, poleskim i wołyńskim, należy odrębnie szacować wartość gruntów pod lasem i dodać do niej wartość znajdujących się na tych gruntach drzewostanów z tem, że:

1) grunty pod lasem klasyfikuje się według § 1 ust. (2), a szacunek ich ustala się na 50% sumy, jaka wynikałaby z zastosowania § 1 i 2 ust. (1) i (2) rozporządzenia niniejszego;

2) wartość drzewostanów wysokopiennych do lat 20 szacuje się na podstawie skapitalizowanych kosztów upraw z uwzględnieniem stopnia zadrzewienia i zastosowaniem stopy procentowej 5; wartość drzewostanów, określona w ten sposób, nie może przekraczać wartości użytkowej, jaką drzewostany te miałyby po dojściu do lat 20;

3) wartość drzewostanów starszych, jak również drzewostanów niskopiennych ustala się na zasadzie ich wartości użytkowej.

(2) Przy ustalaniu szacunku lasów, niewymienionych w ust. (1), szacuje się łącznie grunty z drzewostanami i wszelkimi związanymi z gospodarstwem leśnym terenami, wodami prywatnymi, budynkami, zakładami przemysłowymi i transportowymi, urządzeniami komunikacyjnymi i t. p. według zasad następujących:

1) wartość lasu oblicza się w wysokości skapitalizowanego dochodu rocznego, możliwego do osiągnięcia przy racjonalnej gospodarce leśnej, po potrąceniu wydatków;

2) za dochody przyjmuje się dochody z użytku głównego, t. j. drewna oraz dochody z użytków ubocznych, dopuszczalnych z punktu widzenia racjonalnej gospodarki leśnej; dochody z użytku głównego w lasach, zagospodarowanych na podstawie zatwierdzonych przez właściwą władzę planów, lub programów gospodarczych, określa się przez oszacowanie ustalonych w tych planach użytków, w lasach zaś niezagospodarowanych — przez oszacowanie użytków, określonych zgodnie z zasadami racjonalnej gospodarki leśnej;

3) za wydatki przyjmuje się koszty zalesień, administracji, wzniesienia niezbędnych budowli i urządzeń, remontów oraz podatki;

4) dla kapitalizacji i dyskonta ustala się stopę procentową 5.

(3) Wysokość cen i kosztów określa się według przeciętnych cen miejscowych z ostatnich dwóch lat gospodarczych, poprzedzających dokonanie szacunku, z uwzględnieniem przedewszystkiem cen i kosztów w lasach państwowych.

§ 4. (1) Torfowiska, które z uwagi na miejscowe warunki nadają się do eksploatacji, szacować należy indywidualnie według cen miejscowych tych użytków, a inne torfowiska — jak odpowiednią klasę gruntów.

(2) Grunty, zawierające pokłady piasku, żwiru, kamienia i t. p., nienadające się do uprawy, szacować należy jak grunty klasy VI, a jeżeli są eksploatowane, to tereny zajęte pod eksploatację należy szacować indywidualnie według cen miejscowych.

(3) Specjalne kultury, jak: plantacje wikliny, chmielniki, sady, szparagarnie i t. p., których trwałość rozciąga się przynajmniej na lat 3, należy szacować odrębnie i indywidualnie, jeżeli obszar poszczególnych kultur obejmuje nie mniej niż 1/4 ha.

(4) Drogi należy szacować jak grunty orne klasy VI.

§ 5. W celu obliczenia wartości prac, służących właścicielowi nieruchomości, a polegających na ciągnięciu pewnych korzyści z innych nieruchomości (np. prawo pastwiska, rybołówstwa, brania z lasów drzewa, chróstu, ściółki i t. p.), należy ustalić roczną wartość wszystkich korzyści na podstawie cen obiegowych w czasie dokonywania szacunku i skapitalizować sumę tych wartości w sposób następujący:

1) przy korzyściach wieczystych pomnożyć roczną sumę korzyści przez 20,

2) przy korzyściach, ograniczonych czasem trwania, pomnożyć roczną sumę korzyści przez ilość lat ich trwania, nie więcej jednak niż przez 20,

3) przy korzyściach, których czas trwania jest nieokreślony, pomnożyć roczną sumę korzyści przez 10.

§ 6. (1) Szacunek budynków należy ustalać według norm Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych, przyczem uwzględniane być winny

miejscowe ceny materiałów i robocizny oraz stopień zużycia budynków w czasie dokonywania szacunku lub objęcia w posiadanie Państwa, gdy poprzedza ono dokonanie szacunku.

(2) Jeżeli wykupywane budynki nie posiadają pełnej przydatności gospodarczej dla gospodarstwa objętego przymusowym wykupem, to szacunek obliczony w myśl ust. (1) należy odpowiednio obniżyć nie więcej jednak niż o 30%.

§ 7. Budowle, zakłady przemysłowe lub ich części, inne urządzenia gospodarcze i t. p., dla których zasady szacowania nie są ustalone w poprzednich paragrafach, należy szacować indywidualnie, przyjmując pod uwagę ich gospodarczą przydatność dla gospodarstwa objętego przymusowym wykupem.

§ 8. Szacunek nieruchomości obliczony w myśl § 1—7 rozporządzenia niniejszego winien być podwyższony lub obniżony w granicach do 30%, gdyby zbyt odstępował od cen rynkowych z okresu bezpośrednio poprzedzającego dokonanie szacunku lub objęcie w posiadanie Państwa, gdy poprzedza ono dokonanie szacunku.

§ 9. W przypadkach, w których przed wejściem w życie rozporządzenia niniejszego czynności komisji klasyfikacyjno-szacunkowej zostały zakończone, winno nastąpić oszacowanie nieruchomości przymusowo wykupywanych bez zasięgania ponownej opinii komisji klasyfikacyjno-szacunkowej, przy czym ceny jednostkowe gruntów, ustalone na podstawie przepisów dotychczas obowiązujących, należy zastąpić przez ceny jednostkowe, podane w załączniku Nr. 3 do rozporządzenia niniejszego, w sposób następujący:

	Ceny według przepisów dotychczas obowiązujących	Ceny według zał. Nr. 3 do rozporządzenia niniejszego
Grunty orne	klas I—VI „ VII i VIIa	klas I—VI tabeli A. „ E
Łąki	klas I—IV klasy V	klas I—IV tabeli B. klasy VI „ B.
Pastwiska	klasy Ia klas I—III klasy IV	klasy I tabeli C. klas II—IV „ C. klasy VI „ C.
Grunty pod wodami	klas I—V „ VI i VII	klas I—V tabeli D. klasy VI „ D.

§ 10. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia; równocześnie tracą moc obowiązującą rozporządzenia Ministra Reform Rolnych z dnia 11 lipca 1927 r. i z dnia 20 marca 1930 r., wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu oraz Ministrem Rolnictwa, w sprawie szacowania nieruchomości ziemskich przymusowo wykupywanych przy

przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz. U. R. P. z 1927 r. Nr. 70, poz. 617 i z 1930 r. Nr. 32, poz. 272).

Minister Rolnictwa i Reform Rolnych: *J. Poniatowski*

Załącznik Nr. 1 do rozp. Min. Roln.
i Reform Roln. z dnia 16 marca 1935 r.
(poz. 107).

A. GRUNTY ORNE.

Klasa I. Grunty orne — najlepsze.

Grunty łatwe do uprawy, ciepłe, czynne, o czynnym podglebiu, umożliwiającem nawet bardzo głęboką orkę, przepuszczalne, lecz dostatecznie wilgotne, przewiewne, niezaskorupiające się, zawierające zazwyczaj znaczne ilości próchnicy słodkiej. Meljoracyj nie wymagają. Dają nawet w warunkach średniej kultury wysokie plony najszlachetniejszych warzyw oraz roślin, wymagających głębszego zakorzenienia się.

Do klasy tej należy zaliczyć np. wybitnie dobre kawałki gleb następujących:

a) mady chude, średnio ciężkie, położone tak wysoko, że nie zamakają podczas wylewów rzeki, w której dolinie leżą. Warstwa mady, gruba co najmniej na 1 m, spoczywa na podłożu piaszczystym;

b) niektóre czarnoziemy stepowe, leżące na podłożu lössowem, i niektóre czarnoziemy stepowe zdegradowane (pozbawione znacznej ilości próchnicy), na lössach grubości od 1—1,5 m, leżące średnio wysoko na podłożu piaszczystym, próchnica tych gleb słodka;

c) najlepsze lössy całkowite;

d) najlepsze ziemie kujawskie o przepuszczalnym marglowym podłożu.

Klasa II. Grunty orne — bardzo dobre.

Grunty, zbliżone właściwościami do gruntów klasy I, posiadające nieco gorsze warunki fizyczne, a więc nieraz mniej przepuszczalne i przewiewne. Nieco trudniejsze do uprawy. Stosunki wilgotnościowe trochę gorsze. Spadki, o ile występują, są łagodne. Udają się na nich wszelkie warzywa.

Do klasy tej należy zaliczyć np.:

a) mady chude (o ile nie są z materiału karpacciego), średnio ciężkie, zamakające na krótki okres czasu podczas wylewów, grubość mady co najmniej 1 m, w podłożu piasek;

b) czarnoziemy stepowe lössowe niezdegradowane oraz zdegradowane, na warstwie lössowej łącznej grubości co najmniej jednometrowej, leżące na lössie, piasku lub żwirze oraz lepsze odmiany ilowych czarnoziemów stepowych na łąkach podkarpaccich;

c) lössy głębokie, całkowite, wysoko położone względem zwierciadła wód gruntowych (porznięte wąwozami lub jarami), a z lössów płytkich niecałkowitych: naźwirowy, napiaskowy, nawapienny i napiaskowcowy, grubości co najmniej 1 m, naglinowy

czerwony, narędzinowy i nabelicowy, grubości co najmniej 70 cm;

d) czarne ziemie (pochodzenia bagienne) na przepuszczalnym podłożu;

e) najlepsze kawałki dobrze położonych mocnych biellic, mocnych szczyrków i glin — zmeljorowane;

f) najlepsze rędziny (borowiny) — głębokie ponad $\frac{1}{2}$ m.

Klasa III. Grunty orne — dobre.

Grunty cechuje mniejszy wybór roślin uprawnych z powodu warunków fizycznych, chemicznych lub topograficznych, gorszych od tych, które posiadają grunty klasy I i II.

Do tej klasy należy zaliczyć np.:

a) lössy naźwirowe, napiaskowe, nawapieniowe, które nie dochodzą do 1 m grubości, ale przenoszą 50 cm;

b) lepsze bielice i lepsze szczyrki mocne — co najmniej 1 m grube, na przepuszczalnych podłożach;

c) piaski nalössowe i nabelicowe — głębokie na 50 cm.

Gleby, wymienione w pkt. a), b) i c), są to gleby przepuszczalne, przewiewne, ciepłe, mocno czynne, stąd podobne do klasy I, lecz bardziej gruboziarniste i na suszę mniej wytrzymałe. Spadki, o ile występują, są łagodne; do uprawy łatwe;

d) grunty nadrzeczne, nisko położone, mniej spójne, niż w klasie II, przepuszczalne, często podmakające, ale w razie odpływu wód rzecznych mogą być za suche, do meljoracji nie nadają się, mało stosowne do uprawy oziminy ze względu na swe położenie w starym korycie rzek;

e) grunty wapienne marglowe, głębokie od około 30 do 50 cm, przepuszczalne i przewiewne, lecz bardzo wrażliwe na suszę i nadmiar wilgoci atmosferycznej, wymagające większej ilości sprzężaju na jednostkę uprawną dla konieczności szybkiego wykonania robót, leżą wysoko na podłożu wapiennym;

f) grunty torfowe najlepsze, zmeljorowane, zawierające dużo części mineralnych, części zaś roślinne są w stanie daleko posuniętego rozkładu (włókien roślinnych nie widać); grunty zawierające mniej części mineralnych i części roślinne mniej rozłożone zaliczane są do klas niższych;

g) najlepsze grunty Podkarpacia, płaskie, względnie z łagodną wystawą południową lub południowo-zachodnią, niezbyt wysoko położone nad poziomem morza.

Klasa IV. Grunty orne — średnie.

Grunty rolniczo średnio-dobre w swym stanie naturalnym, bez ulepszeń fizycznie wadliwe i za-wodne.

Do klasy tej należy zaliczyć np.:

a) grunty lekkie, więcej piaszczyste, przepuszczalne t. zw. lekkie szczyrki, leżące na lżejszym mniej związłym podłożu, lecz z dużą ilością części pyłowych w warstwie glebowej, o dobrze uformowanej warstwie próchnicznej grubości około 30 cm;

b) gliny ciężkie, bielice, ily właściwe, szczyrki mocne na nieprzepuszczalnych podłożach — nie-zmeljorowane;

c) lössy; naglinowy mocny, naiłowy, — nie-zmeljorowane.

Gleby, wymienione w pkt. b) i c), są gruntami wadliwymi z podłożem mało przepuszczalnym, mało przewiewnym, mało czynnym. Ciężkie do uprawy. Spiekają się mocno od upałów i tworzą bryły trudne do rozbicia, a uprawiane na mokro mażą się, co wymaga umiejętnego uchwycenia właściwej chwili do uprawy. W niesprzyjającym czasie atmosferycznym rozpoczęcie robót jest niezmiernie utrudnione;

d) grunty wapienne marglowe o małym zasobie materji organicznej, spoczywające na podłożu wapiennym, płytsze jak w klasie III, stąd więcej cierpiące od suszy;

e) grunty sapowate, podmokłe, ciężkie lub zimne;

f) grunty torfowe bardzo dobre, zmeljorowane, zawierające dość dużo części mineralnych; części roślinne są w stanie dość daleko posuniętego rozkładu (włókien roślinnych nie widać lub można rozróżnić tylko poszczególne włókna roślinne);

g) grunty okolic podgórskich, dość głębokie o łagodnych spadach i łatwym dostępie; ciężkie zimne, nieprzepuszczalne i nieprzewiewne, meljoracji wymagają; trudności sprzętu wobec znacznych opadów.

Klasa V. Grunty orne — słabe.

Grunty naogół ubogie, a wskutek tego zawodne i nieurodzajne. Do klasy tej należy zaliczyć np.:

a) grunty drobno-piaszczyste, głębokie, często za suche, do uprawy łatwe;

b) grunty ilowate, żelaziste z niebieskimi i rdzawymi plamami, nieprzewiewne, na nieprzepuszczalnym podłożu, do meljoracji trudne lub nie nadające się wcale;

c) grunty wapienne marglowe płytkie z bardzo małą ilością części gliniastych, ze znaczną ilością kamieni wapiennych, ubogie w materję organiczną;

d) grunty torfowe dobre, zmeljorowane, zawierające mało części mineralnych; części roślinne są mało rozłożone (można rozróżnić włókna roślinne); plony mniej pewne niż na gruntach klasy IV; są to grunty świeżo wzięte pod uprawę polową;

e) grunty okolic podgórskich i górskich, dość płytkie, dość kamieniste, bądź więcej strome i mniej dostępne niż w klasie IV.

Klasa VI. Grunty orne — najslabsze.

Grunty dają plony bardzo niskie lub bardzo niepewne. Do klasy tej należy zaliczyć np.:

a) grunty zupełnie piaszczyste, niespójne, suche, bardzo ubogie w materję organiczną; należą tu piaski suche, bardzo płytkie lössy leżące na żwirze, piasku lub bezpośrednio na opoce i także płytkie bielice i rędziny;

b) grunty piaszczyste, mało zasobne, podmokłe, zimne wskutek wysokiego poziomu wód gruntowych, sapowate, często ze sporą zawartością storfia-łej próchnicy (grunty przytorfowe);

c) grunty górskie płytkie, trudno dostępne, bądź strome, komieniste albo w położeniu uniemożliwiającem uprawę oziminy;

d) wszelkie rodzaje gruntów ornych, które z jakichkolwiek powodów (np. glebowych, stosunków wodnych lub nachylenia terenu) nie mogą być zaliczone do klas wyższych.

B. ŁĄKI.

Łąki są zaliczane do poszczególnych klas na podstawie średniej rocznej ilości i jakości zbieranego siana. Jako czynniki lubne wpływające na zaliczenie do klas wyższych lub niższych powinny być brane pod uwagę: poziom wód gruntowych, zalewność, jakość gruntu, dostęp i łatwość sprzętu, potrzeba i możność wykonania meljoracji, stan kultury i stopień pielęgnacji.

Klasa I. Łąki najlepsze.

Łąki, przynajmniej trzykośne, o glebie zasobnej w składniki odżywcze, przepuszczalnej i przewiewnej. Położenie dostępne w każdej porze roku, powierzchnia równa, umożliwiająca wszelkie prace maszynowe. Poziom wód gruntowych odpowiedni. Zbiór siana co najmniej 60 q z 1 ha. Siano składa się z najszlachetniejszych traw słodkich i roślin motylkowych, prawie zupełnie bez chwastów łąkowych;

a) łąki nadrzeczne i polne, zasilane naturalnymi zalewami, żyzną wodą z rzek i pól, przyczem zalewy przychodzą w porze odpowiedniej i woda nie pozostaje na łące zbyt długo, mając odpowiedni odpływ; meljoracji nie wymagają;

b) łąki mineralne, zmeljorowane, nawadniane, przyczem możliwe jest doprowadzanie w miarę potrzeby do każdej parceli dostatecznej ilości żyźnej i ciepłej wody.

W klasie I występują szlachetne trawy słodkie, jak: rajgrasy, kostrzewy, wyczyniec łąkowy, owsiki oraz rośliny motylkowe, jak koniczyny, komonica, lucerna chmielowa i t. p. Wśród traw niema bezwartościowej, grubej i kwaśnej flory, skrzypów, trzciny, sitowia, turzyc i t. p.

Klasa II. Łąki bardzo dobre.

Łąki dwu i wielokośne o własnościach gleby, w położeniu i powierzchni, jak w klasie I. W warunkach sprzyjających poziom wód odpowiedni, jakość siana zbliżona do jakości na łąkach klasy I; w warunkach niesprzyjających poziom wody za niski lub za wysoki, jakość siana gorsza lub ilość mniejsza, jednakże nie mniej niż 40 q z 1 ha;

a) łąki nadrzeczne i polne, użyźniane przez naturalne zalewy, przyczem zalewy bywają czasem w porze niewłaściwej, przeszkadzając w sprzęcie siana, lub też odpływ nie jest zupełnie dostateczny i woda miejscami stoi za długo;

b) łąki torfowe zmeljorowane z materią organiczną w stanie daleko posuniętego rozkładu (jak w klasie III gruntów ornych), posiadające urządzenia do dowolnego doprowadzania świeżej wody i regulowania jej poziomu;

c) łąki mineralne zmeljorowane, z urządzeniami, pozwalającymi na dowolne regulowanie nawodnienia nie wszystkich poszczególnych parcel lub też nawodnienia wodami mniej żyznymi niż w klasie I.

Klasa III. Łąki dobre.

Łąki dwukośne, gleba o własnościach fizycznych i chemicznych gorszych niż w klasie I i II. Powierzchnia równa; zbiór siana średnio ponad 25 q z 1 ha, przyczem obok traw szlachetnych występuje znaczna ilość traw nieszlachetnych oraz chwastów;

a) łąki polne, nieużyźniane zalewami z pól, w latach suchszych poziom wód za niski, wydajność siana mniejsza; w latach mokrych wydajność większa, jakość gorsza, dostęp łatwy;

b) łąki nadrzeczne lub nadjeziorne, niezalewane lub z niedostatecznym odpływem; w latach mokrych poziom wód za wysoki, ilość siana większa, lecz jakość gorsza; w latach suchych ilość siana mniejsza, lecz jakość lepsza, dostęp utrudniony tylko w razie długotrwałych deszczów;

c) łąki torfowe zmeljorowane z materią organiczną bardzo lub w znacznej części rozłożoną i wskutek tego dość przepuszczalną, posiadające urządzenia do spiętrzania wody gruntowej lub też łąki z urządzeniami, jak w klasie II, jednak z mniej rozłożoną materią organiczną;

d) łąki podgórskie i niżej położone, lepsze łąki górskie; łąki sztuczne lub naturalne, zmeljorowane i przynoszące odpowiedni zbiór siana mogą być zaliczane do klasy II.

W klasie III obok traw szlachetnych występują stokłosa, wiechlina, miętlica, szczaw, a także grubsza flora chwastów, jak skrzypy, sitowie.

Klasa IV. Łąki średnie.

Łąki przeważnie jednokośne:

a) łąki zbyt suche o glebie przepuszczalnej, mało zasobne, nadające się raczej pod uprawę rolną, poziom wód gruntowych zbyt niski, dostępne, o powierzchni mniej więcej równej, urodzaj siana w latach suchych obniża się do 10 q z 1 ha, w latach mokrych może się znacznie podnieść, siano może być średniej lub nawet dobrej jakości;

b) łąki mogące, ze względu na wydajność i jakość siana, być zaliczone do klas wyższych, lecz na których sprzęt jest znacznie utrudniony z powodu nierówności powierzchni, obecności krzaków lub kamieni, jako też do których jest utrudniony dostęp lub podlegają one częstym powodziom;

c) łąki torfowe, zmeljorowane, z materią organiczną mało rozłożoną, posiadające urządzenia do spiętrzania wody gruntowej, jednakże z małym zasięgiem podsiąkania wody wskutek małej przepuszczalności torfu lub też łąki torfowe o roślinności gorszej jakości niż w klasach wyższych;

d) łąki górskie wyżej położone lub mniej dostępne.

Wśród flory klasy IV spotyka się zawsze, a w miejscach niższych, nawet obficie, skrzypy, trzciny, sitowia, turzycy.

Klasa V. Łąki słabsze.

Łąki przeważnie jednokośne:

a) łąki zbyt mokre, poziom wód gruntowych zbyt wysoki, dostęp często utrudniony, z reguły sprzęt ręczny, zbiór siana dość obfity, lecz lichej jakości, składający się w przeważającej ilości z roślin grubych i kwaśnych;

b) łąki śródleśne, zacienione, bądź zachwaszczone florą leśną nawet w dobrych stosunkach wilgotnościowych.

Wśród flory klasy V spotykają się na łąkach, wymienionych w pkt. a) obficie skrzyppy, trzciny, sitowia i turzyce; a łąki, wymienione w pkt. b), częstokroć zachwaszczone są florą leśną.

Klasa VI. Łąki najslabsze.

Łąki liche jednokośne:

a) łąki na glebach bagiennych; dostęp utrudniony; sprzęt ręczny; wywożenie siana bardzo uciążliwe, często możliwe tylko w pewnych porach roku; należą tu między innymi wierzchowiny wód otwartych i zamkniętych (o ile kosi się na nich trawę), moczary nad brzegami rzek i jezior lub na drodze wód, wybijających się stale na powierzchnię oraz w bagnistych kotlinach bez odpływów; w latach wyjątkowo mokrych zbiór może być zupełnie niemożliwiony; zbiór siana może być dość znaczny, lecz jest ono bardzo liche, składające się wyłącznie z roślin grubych i kwaśnych i nadaje się więcej na podściół;

b) wszystkie pozostałe łąki, które z jakichkolwiek bądź powodów nie mogą być zaliczone do klas wyższych.

Wśród flory klasy VI obficie występują skrzyppy, trzciny, sitowie, zjawiają się chwasty trujące.

C. PASTWISKA.

Pastwiska są zaliczane do poszczególnych klas na podstawie średniej wydajności i jakości paszy. Jako czynniki wtórne, wpływające na zaliczenie do klasy wyższej lub niższej, winny być brane również pod uwagę: rodzaj gleby, warunki klimatyczne i stosunki wodne gruntu, potrzeba i łatwość melioracji, stan kultury i stopień pielęgnacji, ukształtowanie i wystawa terenu oraz bliskość wodopoju.

Klasa I. Pastwiska najlepsze.

Pastwiska urządzone na pierwszej jakości gruntach mineralnych (jak I i II klasa gruntów orných), posiadające odpowiednim stosunki wilgotnościowe z odpowiednim poziomem wód gruntowych, bądź wskutek dostatecznej ilości (powyżej 600 mm rocznie) i odpowiednio rozłożonych opadów atmosferycznych, bądź też na skutek celowych zabiegów melioracyjnych. Okres wypasu co najmniej 5-miesięczny, bez przerw w tym okresie. Powierzchnia równa, pastwisko łatwo dostępne. Roślinność szlachetna typowo pastwiskowa, wystarczająca do dobrego wyżywienia 3—4 krów (łącznie około 1300 kg żywej wagi) na 1 ha, bez dożywienia.

Klasa II. Pastwiska bardzo dobre.

Od pastwisk I klasy różnią się:

a) bądź nieco mniejszą zasobnością gleby, czy gorszymi jej warunkami fizycznymi (np. torfy, jak w klasie III gruntów orných);

b) bądź też nieco gorszymi stosunkami wilgotnościowymi, czy to z powodu mniejszej ilości (około 600 mm rocznie) lub gorzej rozłożonych opadów, co może powodować w niesprzyjających warunkach krótkie przerwy w okresie pasania, czy też wskutek niemożności dostarczenia wody przez istniejące urządzenia melioracyjne wszystkim parcelom według potrzeby. Jakość paszy taka sama, jak na pastwiskach klasy I, lecz ilość przeciętnie mniejsza, umożliwiająca dobre wyżywienie do 3 krów (łącznie około 1000 kg żywej wagi) na 1 ha bez dożywienia.

Klasa III. Pastwiska dobre.

Gleba o własnościach fizycznych i chemicznych gorszych niż w klasie I i II (jak w średnich klasach gruntów orných). Pastwiska dostępne o równej powierzchni, o małej ilości kęp. Ilość paszy dostateczna do dobrego wyżywienia średnio 2 krów (łącznie około 800 kg żywej wagi) na 1 ha bez dożywienia. Jakość paszy dobra, przyczem jednak obok najszlachetniejszej roślinności pastwiskowej występuje mniej szlachetna i chwasty:

a) pastwiska na gruntach bardziej zwięzłych z niewysoką (około 550 mm rocznie) ilością opadów lub na lżejszych o znaczniejszej ilości opadów (około 600 mm rocznie), poziom wód gruntowych w dużym stopniu zależny od warunków atmosferycznych, w latach wilgotniejszych porost roślinności bujniejszy, jakość lepsza, w latach suchszych porost słabszy i dłuższe przerwy w pasaniu;

b) pastwiska na gruntach dość żyznych o za wysokim normalnie poziomie wód gruntowych, powodującym w latach wilgotniejszych możliwość uszkodzenia darni przez pasące się zwierzęta i gorszą jakość paszy skutkiem dość znacznej przymieszki chwastów; w latach suchszych jakość paszy lepsza, ale ilość mniejsza i możliwość przerw w okresie pasania; pastwiska o lepszych stosunkach wilgotnościowych i zalewane żywnymi wodami, przyczem zalewy nie powodują dłuższej przerwy w pasaniu, mogą być zaliczone, zależnie od swej wydajności, do klasy II;

c) pastwiska urządzone na gruntach torfowych, jak w klasie IV gruntów orných;

d) pastwiska górskie z okresem wypasania nie krótszym niż 3½ miesiąca, łatwo dostępne i prawie nie kamieniste.

Klasa IV. Pastwiska średnie.

Pastwiska wymagające do normalnego użytkowania melioracji, dostarczające paszy do dobrego wyżywienia 1—2 krów (łącznie około 500 kg żywej wagi) na 1 ha bez dożywienia, powierzchnia mniej więcej równa, obecność krzaków, kamieni i kęp dopuszczalna;

a) pastwiska na gruntach średnich jakości, o małej przeciętnej ilości opadów (mniej niż 550 mm rocznie) i zbyt niskim poziomie wody gruntowej; pasza może być średniej lub nawet dobrej jakości, ilość niewielka; ze względu na duże przerwy w okresie pasania, nadają się raczej pod uprawę rolną;

b) pastwiska na gruntach torfowych, analogicznych do zaliczonych do klasy V gruntów ornych.

Klasa V. Pastwiska słabsze.

Pastwiska dostarczające paszy do dobrego wyżywienia 1 krowy na 1 ha bez dożywienia. Obecność krzaków, kamieni i kęp dopuszczalna;

a) pastwiska na gruntach lżejszych o za wysokim normalnie poziomie wód gruntowych; w latach wilgotniejszych pasanie utrudnione z powodu psucia się darni, liczne kępy śmiałka darniowego; w paszy przeważają rośliny nieodpowiednie; w latach suchszych łatwiejsze pasanie i jakość paszy lepsza;

b) pastwiska górskie, o gorszej jakości traw niż na zaliczonych do klasy III i trudniej od nich dostępne, więcej kamieniste, jednak możliwe do normalnego wypasania lub z okresem wypasu krótszym niż 3½ miesiąca.

Klasa VI. Pastwiska najslabsze.

Pastwiska, na których nie może znaleźć pełnego wyżywienia 1 krowa na 1 ha. Meljoracje potrzebne, lecz często utrudnione;

a) pastwiska na glebach lekkich, za suchych, mało również stosowanych pod uprawę; roślinność niska, jakość paszy licha;

b) pastwiska na glebach bagiennych; często nie można pasać na całej powierzchni, jakość paszy zupełnie licha, pastwiska bywają częściowo wykaszane, dając siano zdatne raczej na podściół;

c) pastwiska, które z jakichkolwiek bądź powodów nie mogą być zaliczone do klas wyższych (np. strome stoki).

D. GRUNTY POD WODAMI.

Klasa I. Grunty pod wodami najlepsze.

Grunty pod wodami zamkniętymi, posiadające, jako naturalną glebę dna, grunty zaliczone do klasy I gruntów ornych.

Klasa II. Grunty pod wodami bardzo dobre.

Grunty pod wodami zamkniętymi, posiadające, jako naturalną glebę dna, grunty zaliczone do kla-

sy II gruntów ornych, do klasy III opisanych w pkt. d) i e) oraz do klasy IV w pkt. b) i c).

Klasa III. Grunty pod wodami dobre.

Grunty pod wodami zamkniętymi, posiadające, jako naturalną glebę dna, grunty zaliczone do klasy III gruntów ornych, opisanych w pkt. a), b), c), f) i g) oraz klasy IV opisanych w pkt. d).

Klasa IV. Grunty pod wodami średnie.

Grunty pod wodami zamkniętymi, posiadające, jako naturalną glebę dna, grunty zaliczone do klasy IV gruntów ornych, opisanych w pkt. a), e), f) i g).

Klasa V. Grunty pod wodami słabe.

Grunty pod wodami zamkniętymi, posiadające, jako naturalną glebę dna, grunty zaliczone do klasy V gruntów ornych.

Klasa VI. Grunty pod wodami najslabsze.

Grunty pod wodami zamkniętymi, posiadające, jako naturalną glebę dna, grunty zaliczone do klasy VI gruntów ornych oraz grunty pod wodami otwartymi.

Obniża się klasyfikację o jedną klasę w przypadkach, gdy zachodzi jeden z następujących warunków:

- 1) dno jest nierówne, niedające się osuszyć za pomocą normalnych środków;
- 2) zbiornik wody ma zlewnię z przewagą lasów, torfowisk, kwaśnych łąk, bagien, co wpływa na kwasowość wody;
- 3) zbiorniki wód zasilane są przeważnie ze źródeł (nie dotyczy stawów pstrągowych);
- 4) przepływ wód jest nieunikniony;
- 5) nadmiar wód (burzowych, z wylewów rzek czy strumieni i t. p.);
- 6) dopływ wód jest niedostateczny (sezonowy);
- 7) nadmierna przesiąkliwość dna.

W przypadku zbiegu dwóch lub więcej czynników, wyżej wymienionych, można obniżyć klasyfikację o dwie klasy.

E. NIEUŻYTKI.

Do nieużytków zalicza się lotne piaski, bagna, mokradła (rojsty), strome stoki i parowy niemożliwe do użytkowania jako grunty orne, leśne lub pastwiska, skały, szutrowiska, okopy, doły po żwirze, torfie, glinie, piasku i t. p.

Załącznik Nr. 2 do rozp. Min. Roln. i Reform Roln. z dnia 16 marca 1935 r. (poz. 107).

Województwo	O k r ą g e k o n o m i c z n y				
	1	2	3	4	5
Warszawskie	błoński grójecki kutnowski łowicki rawski skierniewicki sochaczewski warszawski włocławski	ciechanowski gostyniński lipnowski miński nieszawski płocki płoński pułtuski radzyński	makowski mławski przasnyski rypiński sierpecki	—	—
Łódzkie	kaliski łęczycki łódzki piotrkowski radomszczański	brzeziński kolski koniński łaski sieradzki turecki wieluński	—	—	—
Kieleckie	będziński częstochowski jędrzejowski miechowski opatowski pińczowski radomski sandomierski stopnicki zawierciański	ilżecki kielecki koziński olkuski włoszczowski	konecki opoczyński	—	—
Lubelskie	lubelski puławski	chełmski garwoliński hrubieszowski janowski krasnostawski lubartowski lukowski radzyński siedlecki węgrowski zamojski	bialski biłgorajski sokółowski tomaszowski włodawski	—	—
Białostockie	—	—	augustowski białostocki łomżyński ostrołęcki ostrowski suwalski szczuczyński wys. mazo- wiecki	bielski grodzieński sokółski wolkowyski	—

Województwo	O k r a g e k o n o m i e c z n y				
	1	2	3	4	5
Wileńskie	—	—	—	oszmiański święciański wileńsko-trocki	brasławski dziśnieński mołodecki postawski wilejski
Nowogródzkie	—	—	—	baranowicki lidzki nieświeski nowogródzki słonimski szczuczyński	stołpecki wołyżyński
Poleskie	—	—	—	brzeski	drohicki koszyrski kobryński kosowski luniniecki piński prużański stoliński
Wołyńskie	—	—	dubieński horochowski krzemieniecki łucki (na południe od linii kolejowej Lublin—Równe) linji kolejowej Lublin—Równe) rówieński włodzimierski zdołbunowski	kowelski (na południe od linii kolejowej Lublin—Równe) lubomelski (na południe od linii kolejowej Lublin—Równe) łucki (na północ od linii kolejowej Lublin—Równe)	kostopolski kowelski (na północ od linii kolejowej Lublin—Równe) lubomelski (na północ od linii kolejowej Lublin—Równe) sarnański
Tarnopolskie	zaleszczycki	borszczowski brodzki brzeżański buczacki czortkowski kamionecki kopyczyński podhajecki przemysłański radziechowski skałacki tarnopolski trembowelski zbaraski zborowski zloczowski	—	—	—

Województwo	O k r ą g e k o n o m i c z n y				
	1	2	3	4	5
Stanisławowskie	horodeński stryjski (część północna w granicach do rzeki Stryj i linii kolejowej Stryj — Do- lina) śniatyński	kałuski (na pół- noc od linii kolejowej Stanisła- wów — Do- lina) kołomyjski rohatyński stanisławowski tłumacki żydaczowski	doliński kałuski (na po- łudnie od linii kolejo- wej Stanisła- wów — Doli- na) kosowski nadwórniański stryjski (część południowa w granicach do rzeki Stryj linii kolejo- wej Stryj — Dolina)	—	—
Lwowskie	drohobycki jarosławski lwowski łańcucki przemyski przeworski rzeszowski samborski tarnobrzeski	bobrecki brzozowski gródecki kolbuszowski krośnieński mościski nizański rawski rudecki sanocki sokalski zółkiewski	dobromilski jaworowski liski lubaczowski turezański	—	—
Krakowskie	białski bocheński brzeski chrzanowski dąbrowski krakowski mielecki myślenicki ropczycki tarnowski wadowicki	gorlicki jasielski limanowski nowosądecki nowotarski żywiecki	—	—	—
Śląskie	bielski cieszyński	—	—	—	—

Województwo	O k r a g e k o n o m i c z n y				
	1	2	3	4	5
Poznańskie	gnieźnieński gostyński inowrocławski kościański mogileński ostrowski poznański szamotulski średzki średzki średzki	bydgoski chodzieski czarnkowski jarociński kępiński krotoszyński leszczyński międzychodzki nowotomyski obornicki rawicki szubiński wągrowiecki wolsztyński wrzesiński wyrzyski żniński	—	—	—
Pomorskie	—	chełmiński grudziądzki morski tczewski toruński wąbrzeski	brodnicki działdowski lubawski sępoleński starogardzki świecki tucholski	chojnicki kartuski kościerski	—

Załącznik Nr. 3 do rozp. Min. Roln. i Reform Rolnych z dnia 16 marca 1935 r. (poz. 107).

A. Grunty orne

Okrag ekonomiczny	Cena w złotych 1 ha w klasach:					
	I	II	III	IV	V	VI
1	1320	1060	880	660	380	145
2	1150	920	765	575	330	130
3	950	755	630	475	270	105
4	740	590	490	370	210	80
5	530	425	355	265	150	60

B. Łąki

Okrag ekonomiczny	Cena w złotych 1 ha w klasach:					
	I	II	III	IV	V	VI
1	1655	1245	780	390	255	90
2	1440	1080	680	340	220	75
3	1185	890	560	280	180	65
4	920	690	430	215	140	50
5	660	500	310	155	100	35

C. Pastwiska

Okrag ekonomiczny	Cena w złotych 1 ha w klasach:					
	I	II	III	IV	V	VI
1	1320	1060	760	380	240	90
2	1150	920	660	330	210	75
3	950	755	540	270	170	65
4	740	590	420	210	135	50
5	530	425	300	150	95	35

D. Grunty pod wodami

Okrag ekonomiczny	Cena w złotych 1 ha w klasach:					
	I	II	III	IV	V	VI
1	1820	1370	860	430	280	100
2	1585	1190	750	375	245	90
3	1300	845	610	305	200	70
4	1010	760	480	240	155	55
5	730	550	340	170	110	40

E. Nieużytki

Okrąg ekonomiczny	Cena w złotych 1 ha
1	22
2	19
3	16
4	12
5	9